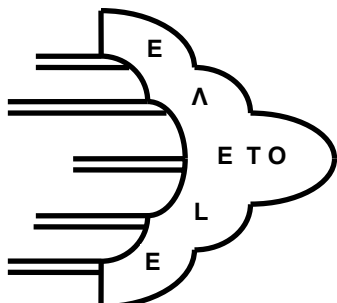




ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ



ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΡΟΛΟΓΙΑΣ (ΕΛΕΤΟ)
Hellenic Society for Terminology (ELETO)

ΓΡΑΦΕΙΑ:
Επιδαύρου & Αρτέμιδος 6, 15125 ΜΑΡΟΥΣΙ

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ:
Σωκράτη Τσάκωνα 5, 15236 ΠΕΝΤΕΛΗ

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ:
Τηλ.: 8042313, 6118986, 6875487
Τηλεομ.: 8068299, 8042385
Ηλ.Ταχ.: valeonti@otenet.gr
Ιστότοπος: <http://sfr.ee.teiath.gr/orogramma.htm>

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΛΕΤΟ:

Μελέτη, εκπόνηση, ... και με οποιοδήποτε τρόπο ανάπτυξη της Ελληνικής Ορολογίας... Συμβολή στην ανάπτυξη της Ελληνικής Γλώσσας και προώθηση του ρόλου της στη διεθνή Ορολογία...

(Από το Καταστατικό)

Αρ.48 Μάιος-Ιούνιος 2001

ISSN 1106-1073

Τιμή: 10 δρχ.

Αναθεώρηση του Καταστατικού της ΕΛΕΤΟ

Μετά από 10 έτη λειτουργίας της ΕΛΕΤΟ ισχύει το αρχικό Καταστατικό που είχε εγκριθεί από το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών στην ίδρυση της Εταιρείας. Αναμφίβολα το ισχύον Καταστατικό αποδείχτηκε λειτουργικό, δίχως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν δυσλειτουργίες που θα πρέπει να διορθωθούν. Επίσης, το ισχύον Καταστατικό θα πρέπει να εναρμονιστεί με τα σημερινά δεδομένα και να προσαρμοστεί στη σημερινή κατάσταση της ΕΛΕΤΟ.

Για τους παραπάνω λόγους το Διοικητικό Συμβούλιο, μετά από πρόταση του Γενικού Γραμματέα Κώστα Βαλεοντή, αποφάσισε την αναθεώρηση του Καταστατικού και συγκρότησε Ομάδα Εργασίας για το σκοπό αυτό. Η **Ομάδα Αναθεώρησης του Καταστατικού (ΟΑΚ)** αποτελείται από τους:

Βασίλη Α. Φιλόπουλο, ως Υπεύθυνο
Κώστα Βαλεοντή
Μαρία Καρδούλη
Άννα Λάμπρου-Γκόνου
Έλενα Μάντζαρη
Τζάνο Ορφανό
Γιώργο Τσιάμα.

Η εντολή του Διοικητικού Συμβουλίου στην ΟΑΚ είναι να έχει περατώσει το έργο της πριν το τέλος του τρέχοντος έτους, έτσι ώστε να υπάρξει χρόνος για έγκριση από το Διοικητικό Συμβούλιο και να υποβληθεί στην προσεχή Γενική Συνέλευση για τελική έγκριση.

Το ΔΣ της ΕΛΕΤΟ καλεί όσα από τα μέλη της επιθυμούν, να υποβάλουν στην ΟΑΚ απόψεις για τροποποίηση διατάξεων του Καταστατικού ή και για προσθήκη νέων διατάξεων, στη **διεύθυνση αλληλογραφίας** της ΕΛΕΤΟ, στο **τηλεμοιότυπο** ή στην **ηλεκτρονική διεύθυνσή** της ή και προφορικά στα μέλη της ΟΑΚ (βλέπε στοιχεία κάτω από τον τίτλο του «Ο»).

B.A.Φ.

OROGRAMMA No 48, May-June 2001, ISSN 1106-1073

Bimonthly edition of

Hellenic Society for Terminology (ELETO)

Sokrati Tsakona 5 & Iatridi

GR-152 36 PENTELI GREECE

Κανονισμός Λειτουργίας του ΓΕΣΥ

Το Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ (ΓΕΣΥ), στα 10 έτη λειτουργίας της, έχει ασκήσει τις αρμοδιότητες του που προβλέπονται από το ισχύον Καταστατικό της ΕΛΕΤΟ και έχει εγκρίνει **κανονιστικές διατάξεις** σχετικά με **τις διαδικασίες λειτουργίας για την παραγωγή όρων** από τα **συλλογικά μέλη** και τις **ειδικές ομάδες** της ΕΛΕΤΟ. Η επιτυχής εφαρμογή των διατάξεων αυτών στα δύο μεγάλα έργα, EDIC9705 και EDIC9909, που ανέλαβε η ΕΛΕΤΟ και έφερε εις πέρας για λογαριασμό της ευρωενωσικής τράπεζας όρων EURODICAUTOM, αποτελεί αδιάμφευστη μαρτυρία ότι με βάση αυτές τις διατάξεις μπορεί να συνταχθεί και να εμπλουτιστεί παραπέρα ένας σύγχρονος Κανονισμός Λειτουργίας του ΓΕΣΥ, ώστε να βοηθηθεί το ΓΕΣΥ στον αναβαθμισμένο ρόλο που πρόκειται να παίξει στα επόμενα έτη στα οποία αναμένεται έντονη δραστηριοποίηση στον τομέα της Ορολογίας, κυρίως με την προώθηση του Εθνικού Προγράμματος Ορολογικού Συντονισμού (ΕΠΟΣ).

Για το σκοπό αυτό, ύστερα από πρόταση του Προέδρου του ΓΕΣΥ, Κώστα Βαλεοντή, συγκροτήθηκε η Ομάδα Κανονισμού Λειτουργίας του ΓΕΣΥ (ΟΚΑΛ-ΓΕΣΥ), που αποτελείται από τους:

Κώστα Βαλεοντή, ως Υπεύθυνο
Βασίλη Α. Φιλόπουλο
Μαρία Καρδούλη
Γιώργο Τσιάμα
Άννα Νικολάκη.

Η Ομάδα θα εκπονήσει σχέδιο Κανονισμού Λειτουργίας του ΓΕΣΥ, βάσει του ισχύοντος Καταστατικού, αλλά και σε συνεχή επικοινωνία με την **Ομάδα Αναθεώρησης του Καταστατικού (ΟΑΚ)** (βλέπε διπλανή στήλη) ώστε να έχει μελετήσει και τις ενδεχόμενες μεταβολές στον υπόψη Κανονισμό που θα επέλθουν από την αναθεώρηση του Καταστατικού της ΕΛΕΤΟ.

Το ΓΕΣΥ καλεί όσα από τα μέλη της ΕΛΕΤΟ επιθυμούν, να υποβάλουν στην ΟΚΑΛ-ΓΕΣΥ προτάσεις που θα μπορούσαν να συμβάλουν στο έργο της, στη **διεύθυνση αλληλογραφίας** της ΕΛΕΤΟ, στο **τηλεμοιότυπο** ή στην **ηλεκτρονική διεύθυνσή** της ή και προφορικά στα μέλη της ΟΚΑΛ-ΓΕΣΥ (βλέπε στοιχεία κάτω από τον τίτλο του «Ο»).

K.B.



Η εσπερίδα της ΕΛΕΤΟ στο Γαλλικό Ινστιτούτο: Παρουσίαση εργασίας για τον «ελληνικό σύμπλοκο όρο»

Με ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρακολουθήσαμε την παρουσίαση της εργασίας των *Κώστα Βαλεοντή – Άννας Νικολάκη – Κατερίνας Ζερίτη* με τίτλο «**Ο Ελληνικός Σύμπλοκος Όρος και η Χρήση της Γενικής ως Προσδιοριστικού Συνθετικού**», που ανέπτυξε με ομιλία του ο Πρόεδρος του ΓΕΣΥ¹, Κ. Βαλεοντής, στις 18-5-2001, στη θέση της παρουσίασης του ΕΠΟΣ², που είχε αναγραφεί στο προηγούμενο φύλλο και αναβλήθηκε για διαδικαστικούς λόγους.

Η εν λόγω εργασία είχε υποβληθεί από την ΕΛΕΤΟ στο Διεθνές Κέντρο Πληροφοριών Ορολογίας (Infoterm) ως υποψήφια για το «Διεθνές Βραβείο εφαρμοσμένης έρευνας και ανάπτυξης στο πεδίο της Ορολογίας» που προκήρυξε το Infoterm. Η εργασία θεωρήθηκε εξαιρετικά σημαντική. Για «τυπικούς λόγους», όμως, δεν της απενεμήθη βραβείο, αλλά «Εύφημη Μνεία» (Honourable Mention).

Παρόντες στην εκδήλωση ήταν εκπρόσωποι Πανεπιστημίων, του Πολυτεχνείου, της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, του Δημοκρίτου και της Ελληνοαμερικανικής Ένωσης.

Η «rarité» διατηρήθηκε τόσο στο panel, 2 επιστήμονες της γλώσσας, 2 επιστήμονες ειδικών τομέων – Χημείας και Φυσικής – όσο και στο ακροατήριο.

Σημαντικές παρεμβάσεις έγιναν από την Αναπλ. Καθηγ. Φιλολογίας, κα Αγγελική Ράλλη, η οποία τόνισε την ανάγκη συνεργασίας γλωσσικών και ειδικών επιστημόνων, από τον Καθηγητή του Πολυτεχνείου κ. Ιωάννη Παππά, από τον Γραμματέα του ΓΕΣΥ κ. Γιώργο Τσιάμα, από την γράφουσα και από τους μεταφραστές της Ελληνικής Μεταφραστικής Υπηρεσίας στις Βρυξέλλες κ. Μιχάλη Καλλέργη και κα Χριστίνα Φωστήρη.

Ο γόνιμος προβληματισμός εστιάστηκε στη χρήση της γενικής στους τηλεπικοινωνιακούς όρους τονίζοντας την αξία των μορίων της αρχαίας ελληνικής γλώσσας και της χρήσης λόγιων τύπων γενικής όπως «ισχύος». Στο όνομα της ευχίας και της σαφήνειας του σύμπλοκου όρου υποχωρούν τα άλλα χαρακτηριστικά. Το «τηλεπικοινωνιακό υπόδειγμα» οφείλει να ωθήσει και τους άλλους τομείς σε παρόμοιες εργασίες. Τα *ιδιάζοντα* χαρακτηριστικά της σύγχρονης τηλεπικοινωνιακής τεχνολογίας δεν εμπόδισαν τη ΜΟΤΟ³ να αποδώσει με εγκυρότητα, σαφήνεια και ελληνικότητα ξένους σύμπλοκους όρους, συχνά μακροσκελέστατους και δύσκολους στην εκφορά.

Την εσπερίδα φιλοξένησε το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και για την άσπωση οργάνωση φρόντισε η Σύμβουλος της ΕΛΕΤΟ κα Μαρία Παλαιολόγου με την υπεύθυνη εκπρόσωπο της Γαλλικής Πρεσβείας στο ΙΦΑ κα Μ. Bourdeau.

Η ΕΛΕΤΟ υπόσχεται ότι θα ακολουθήσουν εσπερίδες με ειδικό ενδιαφέρον από διακεκριμένους Έλληνες επιστήμονες στο θέμα της Ορολογίας. Στον Πρόεδρο της ΕΛΕΤΟ Βασίλη Α. Φιλόπουλο εκφράζουμε θερμές ευχαριστίες για την πρωτοβουλία του αυτή.

M.K.

¹ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ

² ΕΠΟΣ: Εθνικό Πρόγραμμα Ορολογικού Συντονισμού

³ ΜΟΤΟ: Μόνιμη Ομάδα Τηλεπικοινωνιακής Ορολογίας

ΕΞΟΦΛΗΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΜΕΛΩΝ

Η εξόφληση των συνδρομών των μελών γίνεται με απευθείας πληρωμή στην ταμεία της ΕΛΕΤΟ.

κα Α. Γκόνου,
Λ. Κασώνη 16,
145 61 Κηφισιά
τηλ.: 801 9550

ή με καταβολή στον τραπεζικό λογαριασμό της ΕΛΕΤΟ (Εθνική Τράπεζα Ελλάδος 671/591002-12).

Στην τελευταία περίπτωση είναι απαραίτητο τα μέλη να στέλνουν φωτοαντίγραφο της απόδειξης ταχυδρομικώς στη διεύθυνση της ΕΛΕΤΟ ή τηλεομοιοτυπικά την απόδειξη στον αριθμό 806 8299 ή ηλ-μήνυμα στη διεύθυνση valeonti@otenet.gr.



ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Λάβαμε – και ευχαριστούμε – τα ακόλουθα περιοδικά:

- **Οικονομική Βιομηχανική Επιθεώρηση**, τεύχ. 765, Απρ. 2001, τεύχ. 766, Μάιος 2001.
- **Η ΓΛΩΣΣΑ ΜΑΣ**, αρ. φύλ. 104, Μαρτ.-Απρ. 2001.
- **Καινοτομία, Έρευνα και Τεχνολογία**, τεύχ. 23, Μαρτ.-Απρ. 2001.
- **Χρονικά**, αρ. φύλλ. 172, Μαρτ.-Απρ. 2001.



ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Λάβαμε την πρόδρομη ανακοίνωση της Κας Domenica Minniti-Γκιώνα «Γλωσσικές παρατηρήσεις στα ιταλικά ποιήματα του Σολωμού», ανάπτυπο από την επιστημονική επιτερίδα της φιλοσοφικής σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών.



Ένα σημαντικό μέλος της ΕΛΕΤΟ έφυγε...

Ένα εκλεκτό μέλος της ΕΛΕΤΟ μας άφησε. Ήταν ο Ευάγγελος Τσαμπουνάρας. Με σπουδές ξένων γλωσσών και εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, ο Ε.Τ. ήταν γνωστός σε πάρα πολλούς από μας, για την έντονη και επιτυχή δραστηριότητά του στο πεδίο της διγλωσσης λεξικογραφίας. Τα λεξικά του ήταν από τα λίγα φωτεινά παραδείγματα σοβαρής εργασίας, και όταν ακόμη οι καιροί ήταν χαλεποί για την ελληνική λεξικογραφία. Στην οικογένειά του τα θερμά μας συλλυπητήρια.

“ΟΡΟΓΡΑΜΜΑ”

Το “Ορογράμμα” είναι διμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εταιρείας Ορολογίας (ΕΛΕΤΟ) για την αλληλοενημέρωση των μελών της και ευρύτερου κύκλου αποδεκτών για θέματα της Ελληνικής Γλώσσας και Ορολογίας.

Υπεύθυνος σύμφωνα με το νόμο:

Β. Α. Φιλόπουλος
Πρόεδρος ΕΛΕΤΟ

Σύνταξη:
Κ. Βαλεοντής
Μ. Καρδούλη
Α. Παπαναστασίου
Β. Α. Φιλόπουλος

Τηλέφωνα:
πρωί: 6118986
εσπέρα: 8042313, 8619521
Τηλεομοιοτύπο: 8068299, 8042385

Ηλ. Ταχυδρομείο: valeonti@otenet.gr

Ιστότοπος Ιντερνετ: <http://sfr.ee.teiath.gr/orogramma.htm>

Γίνονται δεκτές συνεργασίες. Απαραίτητες προϋποθέσεις τα κείμενα να είναι ευανάγνωστα, σύντομα και έτοιμα για δημοσίευση δίχως να απαιτείται παραπέρα επεξεργασία.

Τα δημοσιεύματα που προσυπογράφονται με αρχικά απηχούν τις προσωπικές απόψεις του συντάκτη τους, το πλήρες όνομα του οποίου είναι στη διάθεση της Σύνταξης. Η Σύνταξη του “Ο” συνήθως δεν παρεμβαίνει, ούτε σχολιάζει.

Επιτρέπεται ελεύθερα η αναδημοσίευση ή η αναπαραγωγή ολόκληρου ή μέρους του “Ο” με μόνη υποχρέωση την αναφορά της πηγής.



Ορθοέπεια (5)

Μεταβολές και επιδράσεις του τελικού «ν»

Συνεχίζουμε την ανάπτυξη του θέματος «Ορθοέπεια» και σε τούτο το φύλλο^{[1][2][3][4]} με εξέταση των μεταβολών και επιδράσεων του τελικού «ν». Το «**τελικό ν**» είναι μια σοβαρή ιστορία που – κατά την άποψή μας – οι «αρμόδιοι» την αντιμετώπισαν επιπόλαια (όπως εξάλλου και σε ένα σωρό άλλα θέματα) σε βαθμό που η **γραπτή γλώσσα να επηρεάζει επί τα χείρω** την προφορική και να «ξεφυτρώνουν» βαρβαρισμοί εκεί που δεν υπήρχε κανένας λόγος εμφάνισής τους.

Ο κανόνας της επίσημης γραμματικής προβλέπει:

Σε μερικές λέξεις άλλοτε φυλάγεται το τελικό τους ν και άλλοτε χάνεται. Αυτές οι λέξεις είναι: τα άρθρα **τον** και **την**, το αριθμητικό και αόριστο άρθρο **έναν**, η τριτοπρόσωπη προσωπική αντωνυμία **αυτήν**, **την** και τα άκλιτα **δεν** και **μην**. Οι λέξεις αυτές:

1. **Φυλάγουν το τελικό ν** όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από **φωνήεν** ή **στιγμαίο σύμφωνο** (κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τσ, τζ) ή **διπλό σύμφωνο** (ξ, ψ).

Παραδείγματα: τον αέρα, έναν καιρό, έναν ξένο, μην ακούτε, δεν μπορώ, τον τόπο, δεν είδα, μην περάσεις, την ντροπή, την πρόφασα, αυτήν ήθελα.

2. **Χάνουν το τελικό ν** όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από **εξακολουθητικό σύμφωνο** (γ, β, δ, χ, φ, θ, μ, ν, λ, ρ, σ, ζ).

Παραδείγματα: το γέρο, τη χαρά, τη μητέρα, τη ζωγραφίζει, τη βρύση, το φόβο, τη νίκη αυτή θέλω, δε γράφω, τη φοβήθηκα, μη ρωτάς, μη δέχεσαι, ένα λαό, μη σταματάς.

Το τελικό ν φυλάγεται πάντοτε στο άρθρο **των**, στην τριτοπρόσωπη προσωπική αντωνυμία **αυτόν**, **τον**, καθώς και στο τροπικό επίρρημα **σαν**. *Παραδείγματα:* των φίλων, των συμμαθητών μου, αυτόν θέλω, τον βλέπω, φώναξε τον, σαν θάλασσα, σαν βαρού είναι.

Ο κανόνας αυτός, ενώ είναι αποτέλεσμα της φωνολογίας της ελληνικής γλώσσας, ασχολείται με τη **φύλαξη** ή την **απώλεια** του ν και παρασιωπά το σπουδαιότερο: **τη δραστική αλλαγή που προκαλεί με την παρουσία του αυτό το ν τόσο στον εαυτό του όσο και στο περιβάλλον του και συγκεκριμένα στο σύμφωνο που το ακολουθεί**.

Αν κάποτε αποφασιστεί να διδάσκεται ουσιαστικά και η προφορική ελληνική γλώσσα με τη φωνολογία και ορθοφωνία της, θα διαπιστώσει ο αναθεωρητής αυτού του κανόνα ότι είναι λογικότερο να εστιαστεί στα «**πάθη**» αυτού του γράμματος παρά να «παίζει» με την «**παρουσία**» ή «**απουσία**» του. Το τελικό ν δηλαδή σε όλες τις παραπάνω περιπτώσεις θα πρέπει να **γράφεται**, αλλά σε κάποιες από αυτές θα είναι «**άφωνο**», όπως το ένα β της λέξης Σάββατο και όπως το μεσαίο π της Πέμπτης, που ενώ υπάρχουν και γράφονται, **δεν προφέρονται**.

Ο κανόνας, λοιπόν, κατά την άποψή μας, στη σωστή φωνολογική βάση του, θα λέει τα εξής:

1. Σε όλες, ανεξαιρέτως, τις λέξεις που καλύπτει ο σημερινός κανόνας (δηλαδή στα άρθρα **τον** και **την** – και τα **στον**, **στην** –, στο αριθμητικό και αόριστο άρθρο **έναν**, στις προσωπικές αντωνυμίες **αυτόν**, **τον**, **αυτήν**, **την**, στα άκλιτα **δεν** και **μην** και στο τροπικό επίρρημα **σαν**) το τελικό ν **γράφεται πάντοτε χωρίς επιφύλαξη** (όχι π.χ. μέσα σε παρένθεση!).

2. Στον προφορικό λόγο, όταν οι λέξεις προφέρονται **αργά**, **μία-μία** και **τονισμένες** το τελικό ν των ανωτέρω λέξεων **προφέρεται ως κανονικό** (γλωσσολογικό) **ν σε κάθε περίπτωση**. Επιπλέον, αυτό **δεν προκαλεί καμιά αλλοίωση** του συμφώνου που το ακολουθεί (γιατί έχει ήδη προηγηθεί παύση #).

Παράδειγμα 1: <Έναν λόγο σου είπα: Μην θυμώσεις τον διευθυντή! Εσύ δεν με άκουσες!>

/έναν # λόγο # σούιπα ## μίν # θιμόςις # τον # διεφθινάί ## εσί # δέν # μεάκουσεσ/

Παράδειγμα 2: <Σου είπα: Μην κάνεις τον παντογνώστη! Εσύ δεν κατάλαβες!>

/σούιπα ## μίν # κάνισ # τον # παντογνόστι ## εσί # δέν # κατάλαβεσ/.

3. Στον **ρέοντα** προφορικό λόγο, όταν η λέξη που ακολουθεί **από τις προαναφερόμενες λέξεις αρχίζει από εξακολουθητικό σύμφωνο** <γ, β, δ, χ, φ, θ, μ, ν, λ, ρ, σ, ζ> και **δεν** χωρίζεται

από αυτήν με παύση, δηλαδή συναποτελεί με αυτήν **ένα και το αυτό εκφώνημα**, τότε το **τελικό ν** κατά κανόνα **δεν ακούγεται** (είναι **άφωνο**).

Παραδείγματα: <τον γέρο> = /τογέρο/, <την χαρά> = /τιχαρά/, <την μητέρα> = /τιμιτέρα/, <την ζωγραφίζει> = /τιζογραφίζι/, <την βρύση> = /τιβρίσι/, <τον φόβο> = /τοφόβο/, <την νίκη> = /τινίκι/, <τον Θανάση> = /τοθανάσι/, <δεν γράφω> = /δέγγραφο/, <την Φωτεινή> = /τιφοτινί/, <μην ρωτάς> = /μίροτάς/, <μην δέχεσαι> = /μίδεχεσε/, <έναν λαό> = /έναλαό/, <μην σταματάς> = /μίσταματάς/.

4. Στον **ρέοντα** προφορικό λόγο, όταν η λέξη που ακολουθεί **από τις προαναφερόμενες λέξεις αρχίζει από φωνήεν ή στιγμαίο σύμφωνο** <κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τσ, τζ> ή **διπλό σύμφωνο** <ξ, ψ> και **δεν** χωρίζεται από αυτήν με παύση, δηλαδή συναποτελεί με αυτήν **ένα και το αυτό εκφώνημα**, τότε το **τελικό ν** όχι μόνο ακούγεται αλλά η **συνάρθρωσή του με το ακόλουθο σύμφωνο, συνήθως, επιφέρει αλλοιώσεις στο ένα ή και στα δύο από τα συναρθρούμενα σύμφωνα**. Συγκεκριμένα:

α) <ν>+<φωνήεν> = /να/, /νε/, /νι/, /νο/, /νυ/ κατά περίπτωση (καμιά αλλοίωση, ούτε στο /ν/ ούτε στο φωνήεν).

π.χ. <τον άνεμο> = /τονάνεμο/, <την Ελένη> = /τινελένι/, <την ημέρα> = /τινιμέρα/, <την είδηση> = /τινίδισι/, <έναν όρκο> = /ένανόρκο/, <τον ουρανό> = /τονουρανό/

β) <ν>+<στιγμαίο γλωσσοφατνιακό> δηλ. <ν>+<τ>, <στ>, <ντ>, <τζ> = /νδ/, /νδζ/, /νδ/, /νδζ/ αντίστοιχα (το /ν/ καμιά αλλοίωση, τα άηχα /τ/ και /στ/ μετατρέπονται σε ηχηρά /δ/ και /δζ/, αντίστοιχα.)

π.χ. <μην τολμήσεις> = /μίνδολημίσσι/, <σαν ντουβάρι> = /σάνδουβάρι/, <δεν τσουλάει> = /δένδζυλάι/, <την τζαμαρία> = /τιντζαμαρία/.

γ) <ν>+<κ> = /ηγκ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε ουρανικό – μαλακοϋπερωτικό – /η/ ενώ το άηχο στιγμαίο ουρανικό /κ/ μετατρέπεται στο αντίστοιχο ηχηρό /γκ/).

π.χ. <δεν καταλαβαίνω> = /δέηγκαταλαβένο/, <μην καπνίζετε> = /μίηγκαπνίζετε/, <τον καφέ> = /τοη γαφέ/

δ) <ν>+<γκ> = /ηγκ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε ουρανικό /η/ – ενώ το ηχηρό στιγμαίο ουρανικό /γκ/ δεν αλλάζει)

π.χ. <τον γκρεμό> = /τοηγκρεμό/, <δεν γκρινιάζω> = /δέηγκρινιάζο/, <τον Γκρέκο> = /τοηγκρέκο/

ε) <ν>+<π> = /μβ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε χειλικό – διπλοχειλικό – /μ/ ενώ το άηχο στιγμαίο διπλοχειλικό /π/ μετατρέπεται στο αντίστοιχο ηχηρό /β/)

π.χ. <δεν πίνω> = /δέμβινο/, <την παρέλαση> = /τιμπαρέλασι/, <τον Πάπα> = /τομβάπα/

στ) <ν>+<μπ> = /μβ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε χειλικό – διπλοχειλικό – /μ/ ενώ το ηχηρό στιγμαίο διπλοχειλικό /β/ δεν αλλάζει)

π.χ. <την μπίρα> = /τιμβίρα/, <δεν μπαίνω> = /δέμβένο/

ζ) <ν>+<ξ> = /ηγκζ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε ουρανικό /η/ ενώ **και τα δύο άηχα** (/κ/ και /σ/) που συνθέτουν το <ξ> μετατρέπονται στα αντίστοιχα ηχηρά (/γκ/ και /ζ/).

π.χ. <δεν ξέρω> = /δέηγκζέρο/, <μην ξοδεύεις> = /μίηγκζοδέβισι/, <σαν ξύλο> = /σάηγκζίλο/

η) <ν>+<ψ> = /μβζ/ (το γλωσσοφατνιακό /ν/ μετατρέπεται σε χειλικό – διπλοχειλικό – /μ/ ενώ **και τα δύο άηχα** (/π/ και /σ/) που συνθέτουν το <ψ> μετατρέπονται στα αντίστοιχα ηχηρά (/β/ και /ζ/)

π.χ. <την ψείρα> = /τιμβζίρα/, <σαν ψεμα> = /σάμβζέμα/.

Όστε, συνοψίζοντας:

α) το τελικό ν στη **συμπροφορά** του με το επόμενο **εξακολουθητικό** σύμφωνο – κατά κανόνα – **εξαφανίζεται**, ενώ όταν λέγονται **αργά** και **μία-μία**, με έμφαση, οι λέξεις **παραμένει γλωσσολογικό /ν/**. Επομένως, στη γραφή θα πρέπει **να μην παραλείπεται**.

β) το τελικό ν στη **συμπροφορά** του με το επόμενο **φωνήεν** ή **στιγμαίο σύμφωνο διατηρεί την ρινικότητά του**, δηλαδή είτε παραμένει γλωσσολογικό /ν/, είτε μετατρέπεται σε διπλοχειλικό /μ/ είτε μετατρέπεται σε ουρανικό (μαλακοϋπερωτικό) /η/.

Ταυτόχρονα, όμως, προσδίδει ηχηρότητα στα άηχα σύμφωνο που ακολουθούν (τα άηχα /τ/, /κ/, /π/, /στ/, /κσ/, /πσ/ μετατρέπονται στα αντίστοιχα ηχηρά /δ/, /γκ/, /β/, /δζ/, /γκζ/, /βζ/)

Πιστεύουμε ότι έγινε κατανοητό ότι ο κανόνας του τελικού ν δεν είναι τόσο απλός όσο τον εμφανίζει η Γραμματική ούτε και εξαντλείται σε μια στήλη. Για την πλήρη «φωνολογική» αντιμετώπιση όλων των επιμέρους θεμάτων και περιπτώσεων, χρειάζεται πολύ περισσότερος χώρος και χρόνος. Το θέμα αποτελεί μια από τις πιο σημαντικές πτυχές της σημερινής **προφορικής Ελληνικής Γλώσσας**, η σωστή διδασκαλία της οποίας φαίνεται πως κανέναν από τους «αρμοδίους» δεν ενδιαφέρει. Ο Αγαπητός Τσοπανάκης το είχε επισημάνει από το 1987^[5]. Ολοκληρωμένες προτάσεις μας^[6], ευθυγραμμισμένες με την άποψη του, του υποβάλαμε^[7] το 1998, όταν ήταν Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών. Δεν ξέρουμε αν έφτασαν ή αν τις διάβασε ποτέ, γιατί σύντομα άφησε την Ακαδημία... Και η **προφορική Ελληνική Γλώσσα συνέχισε και συνεχίζει να υποβαθμίζεται...**

K.B.

- [1] «Ορθοέπεια (1)» – «Η ορθοέπεια και οι συνιστώσες της», φύλλο 43
- [2] «Ορθοέπεια (2)» – «Φθόγγι και φωνήματα της σημερινής ελληνικής γλώσσας», φ.44
- [3] «Ορθοέπεια (3)» – «Μονάδες του προφορικού και του γραπτού ελληνικού λόγου», φ.45.
- [4] «Ορθοέπεια (4)» – «Τα δίηφα «γκ», «μπ», «ντ» και η προφορά τους, φ.46.
- [5] Αγαπητός Τσοπανάκης «Προβλήματα της δημοτικής: Το τελικό –ν», Αφοι Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 1987.
- [6] «Η εγκαταλειμμένη Προφορική Ελληνική Γλώσσα», Εργασία του Κ. Βαλεοντί που παρουσιάστηκε στην Ελληνογλωσσική Εσπερίδα της ΕΛΕΤΟ, Γαλλικό Ινστιτούτο, 6-4-98.
- [7] Επιστολή της ΕΛΕΤΟ προς τον Πρόεδρο της Ακαδημίας Αθηνών, Α. Τσοπανάκη, με τα συμπεράσματα και τις προτάσεις που διατυπώθηκαν κατά την παρουσίαση της εργασίας «Η εγκαταλειμμένη Προφορική Ελληνική Γλώσσα»[8].
- [8] Σ. Καραντίνος – «Σύστημα αγωγής του προφορικού λόγου», Θεσσαλονίκη 1961
- [9] Ν. Παπακωνσταντίνου – «Αγωγή του λόγου – Ορθοφωνία», Εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα, 1978
- [10] Δ. Μυράτ – «Αγωγή του λόγου», Βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ, Ι.Δ.Κολάρου & ΣΙΑΣ, 1979
- [11] Μ. Σετάτος – «Φωνολογία της Κοινής Νεοελληνικής», Αθήνα, Εκδόσεις Παπαζήση, 1974.

Στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ⁴ έλα κι εσύ

Προτάσεις αναγνωστών

Στο φύλλο αρ. 45 του «Ο», στη ΓΩΝΙΑ ΤΟΥ ΓΕΣΥ γράψαμε τις προτάσεις του ΓΕΣΥ για την απόδοση των όρων **“living will”** (βούληση περίθαλψης εν αδυναμία, βούληση περίθαλψης εν ασθενεία) και **risk** (διακινδύνευση, διακίνδυνος) και των συναφών όρων και αναμέναμε την ανάδραση των αναγνωστών του «Ο». Σχετικά με τους όρους αυτούς λάβαμε δύο επιστολές και τρία ηλεκτρονικά μηνύματα. Πριν καταλήξει το ΓΕΣΥ σε τελικές προτάσεις, δημοσιεύουμε παρακάτω τις επιστολές αυτές και τα μηνύματα και παρακαλούμε τους αναγνώστες για οποιονδήποτε εποικοδομητικό σχολιασμό.

*

Σχετικά με τον όρο **“living will”** λάβαμε από το μέλος της ΕΛΕΤΟ καθ. Ι. Παππά το ακόλουθο ηλ-μήνυμα:

«**Ηλθα στη γωνιά του ΓΕΣΥ και ιδού η αντίδρασή-μου για το living will:**
 Συμφωνώ πως η έκφραση **“βούληση περίθαλψης εν αδυναμία”** αποδίδει αρκετά καλά την έννοια του όρου, παρα-είναι όμως μακρύ για να αποτελέσει εύχρηστον όρο (13 συλλαβές έναντι μόνο τριών του living will).
 Επί πλέον, πιστεύω πως είναι πρακτικό να επιδιώκομε όρους-χαλκομανίες, δηλαδή που να μοιάζουν στη συγκρότηση και να έχουν αμφιμονοσήμαντη αντιστοιχία με τον αποδιδόμενο. **Επί του προκειμένου, τα συστατικά είναι “ζωή” και “διαθήκη” και από αυτά πρέπει να μαστορέψομε τον καινούργιο όρο.**
 Πολύ πρόχειρα μερικές ιδέες: **«διαθήκη ζωής», «βιοδιαθήκη», «ζωντοδιαθήκη».**
Εξ ίσου πρόχειρα, μπορώ να πω πως προτιμώ την τελευταία -- πρβλ. “ζωντοχήρα”.
 Με φιλικούς χαιρετισμούς,
 Ι.Α. Παππάς.»

*

Για τον ίδιο όρο λάβαμε από το μέλος της ΕΛΕΤΟ κ. Κώστα Παπαθανασίου το ακόλουθο σημείωμα:
«Απόψεις περί “living will”
 Λαμβάνοντας υπόψη το εννοιολογικό περιεχόμενο του σχετικών αναφερόμενου όρου στο υπ’ αρ. 45/Νο-Δεκ 2000, Ορόγραμμα, διαφαίνεται ότι πιθανές αποδόσεις του θα μπορούσαν να είναι και οι εξής:

living will: αξίωση βιοσυντήρησης, βούληση προς ζην / εξ ορισμού περίθαλψη, ιδιοβουλία θεραπείας (νοούμενα ως «η ίδια βουλήσει προεδηλωμένη επιθυμία περίθαλψης κατ’ ιδιαίτερον τρόπον και για ίδιους λόγους» – π.χ. υπό την επιμέλεια ή κηδεμονία άλλου για σοβαρούς λόγους υγείας)

Με φιλικούς χαιρετισμούς
 Κώστας Παπαθανασίου.

ΥΓ. Μια παρατήρηση για την προτεινόμενη απόδοση «βούληση περίθαλψης εν αδυναμία» είναι ότι αφ’ ενός μεν η «περίθαλψη» **προϋποθέτει** «αδυναμία» (ή «ασθενεία») του περιθαλπομένου, αφ’ ετέρου δε ο επιρρηματικός προσδιορισμός «εν αδυναμία» (ή «εν ασθενεία») ως ακόλουθος δύο ουσιαστικών θα μπορούσε να προσδιορίζει οιοδήποτε ή και τα δύο, οδηγώντας στην παρερμηνεία ότι **και** η βούληση εκφράζεται εν αδυναμία, πράγμα που δεν ισχύει εν προκειμένω».

*

Σχετικά με τον όρο **“risk”** λάβαμε από το μέλος της ΕΛΕΤΟ κ. Αντώνη Βασάκη το ακόλουθο ηλ-μήνυμα:

«Θα ήθελα να σας εκφράσω την άποψή μου σχετικά με την απόδοση του όρου **“risk”** (=“κίνδυνος” ή “διακίνδυνος”) όπως αυτό αποδίδεται στο τεύχος 45 του Ορογράμματος.

Ο όρος **“risk”** σε ελεύθερη μετάφραση θα αποδιδόταν σαν **“κίνδυνος”**. Το σίγουρο είναι ότι σαν ρήμα θα αποδιδόταν σαν **“διακινδυνεύω”**. Παρόλα αυτά σαν νόημα αποδίδει τον κίνδυνο που εμπεριέχεται σε μια δραστηριότητα ή κατάσταση. Ο αντίστοιχος όρος που είναι ευρέως διαδεδομένος στην Ελληνική και ο οποίος πιστεύω ότι είναι ο πλέον δόκιμος όρος για την απόδοσή του, είναι **“επικινδυνότητα”**, **“επικινδυνότητα”**. Αυτός ο όρος νομίζω ότι αποδίδει με τον πλέον πιστό και κατανοητό τρόπο το νόημα του όρου.

Σε αντιδιαστολή ο όρος **“danger”** ερμηνεύεται σαφώς σαν **“κίνδυνος”**. Εξάλλου ο όρος **“hazard”** αποδίδει περισσότερο μια ουσία, δραστηριότητα ή κατάσταση που σχεδόν νομοτελειακά οδηγεί σε βλάβη και όχι απλώς κίνδυνο. Για τον λόγο αυτό ο όρος **“hazard”** πιστεύω ότι πρέπει να αποδοθεί σαν **“επιβλαβής”**.

Με εκτίμηση,
 Αντώνης Γ. Βασάκης»

*

Για τον ίδιο όρο **“risk”** λάβαμε και από τον καθ. Ι. Παππά το ακόλουθο ηλ-μήνυμα:

«**Ηλθα στη γωνιά του ΓΕΣΥ και ιδού η αντίδρασή-μου για το risk:**
 Συμφωνώ απολύτως για τα **“διακινδυνεύω”** και **“διακινδύνευση”**. Νομίζω όμως πως πρέπει να τολμήσομε να αποδεχθούμε το **“ρίσκο”**:

- **δεν είναι κακόηχο, είναι σύντομο (δύο μόνο συλλαβές έναντι των τεσσάρων του “διακίνδυνος”)**
- **μπορεί να κλιθεί σαν ελληνική λέξη**
- **είναι κατανοητό - και, τέλος, το σπουδαιότερο:**
- **έχει γίνει ήδη – ευρέως – αποδεχτό.**

Η γλώσσα-μας έχει δανείσει τόσα στις άλλες που δεν είναι ανάγκη να ντρέπεται να δανεισθεί όταν υπάρχει πραγματική ανάγκη -- πόσω μάλλον που, όταν ήταν στην ακμή-της, δεν δίσταζε να δανεισθεί.

Επιτρέφοντας στο προκείμενο, νομίζω περαιτέρω πως, υιοθετώντας το **“ρίσκο”** – επίσημα – (σε αντίθεση με την απλή και αναπόφευκτη de facto ανοχή-του), δίπλα στα **“διακινδυνεύω”** και **“διακινδύνευση”**, θα βάλωμε κάποιον φραγμό στο κάπως βαρβαρικό και περιττό **“ρισκάρω”**.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
 Ι.Α. Παππάς.»

*

Για τον ίδιο όρο **“risk”** λάβαμε και από τον καθ. Θ. Τάσιο την ακόλουθη επιστολή:

«...**Ναι, ΔΙΑΚΙΝΔΥΝΕΥΣΗ!** Διότι:
 α) Χρησιμοποιούμε τον όρο ήδη εδώ και 30 χρόνια στην Αντισεισμική Τεχνολογία...

β) $Risk = C_{re} \times P_f$
 όπου
 C_{re} = το κόστος των συνεπειών εξαιτίας της πραγματοποίησης ενός κινδύνου (hazard)
 P_f = η πιθανότητα της πισπάνω πραγματοποίησης.

Κατ’ ακολουθίαν, ο όρος που εκφράζει τη Διακινδύνευση οφείλει να υποδηλώνει «διαδικασία και μεθόδευση» (άρα, κατάληξη –εση)

γ) Ο όρος δεν πρέπει να θυμίζει άμεσα τον Κίνδυνο καθεαυτόν. Εννοιολογικώς πρέπει να διαφοροποιήσομε (όσο γίνεται) τους όρους – άρα όχι «Διακίνδυνος».

Θ. Π. Τάσιος»

K.B.

⁴ ΓΕΣΥ: Γενικό Επιστημονικό Συμβούλιο της ΕΛΕΤΟ